

دنیای ادبیات کودک اسپانیا

- o The world of children Literature
- o Carmen Garcia Surralles and Antonio Mereno Verdulla with Marisol Dorao

o شهلا انتظار یان

(Borita)، با داستان (Anlonita la fan lastica) و امیلیا کوتارلتو (Emilia Cotarelo)، با داستان “Mari-Pepa” شد.

پس از جنگ‌های داخلی، حکومت دیکتاتوری توجه خاصی به ادبیات کودک نشان داد و مضامین کتاب‌های سفارشی به طور عمده مضامین داستان‌های تخیلی، قهرمانی و البته اخلاقی برگرفته از قصه‌های عامیانه اسپانیا و ادبیات کلاسیک بود. از آن میان، می‌توان به آثار انتشارات آریوس (Araluce) اشاره کرد که اقتباسی خوب با تصاویر هنرمندانه است.

در خلال سال‌های دهه ۱۹۵۰، پدید آورندگان جدیدی هم‌چون خوزه ماریا سانچس سیلوا (Jose Maria Sanchez Silva)، مونسرات دل آمو (Montserrat Del Amo) و جاکوین آگویری بلور (Joaquin Aguirre Bellver) ظاهر شدند.

مضامین واقعی و مشکلات اجتماعی، هم‌چون زندگی در زاغه‌ها و مشکلات مهاجرت، در طول سال‌های دهه ۱۹۶۰ مطرح گردید که می‌توان از آنجلا ایونسکیو (Anjela Ionescu) و در ادبیات بزرگسال از کارمن کورتز (Carmen Kurtz) و آنا ماریا ماتیتوت (Ana Maria Matute) یاد کرد.

علاوه بر موارد فوق، در سال‌های دهه ۶۰، مجله‌ای مختص دختران، به نام بازار (Bazar) منتشر گردید که سهم به‌سزایی در رشد ادبیات کودک اسپانیا داشت. دست‌اندرکاران اصلی این مجله، مونسرات دل آمو (Montserrat Del Amo) و آنجلا اینسکیو، کانسیولو آرمیجو (Armijo Consuelo) و گلوریا فیورتز (Gloria Fuertes) بودند.

تا پیش از سال ۱۹۶۲، انتشار مطالب به هر یک از زبان‌های رایج در اسپانیا، هم‌چون کاتالان (Catalan)، گالیسیان (Galician) و بسکیو (Basque) ممنوع بود، ولی از آن پس دوران شکوفایی ادبیات مختص این زبان‌ها، به خصوص زبان کاتالان آغاز شد.

در طول سال‌های دهه ۱۹۷۰، تغییرات سیاسی، موجب تحولی اساسی در ادبیات کودک اسپانیا گردید. از یک سو ترجمه‌های فراوان، اسپانیایی‌ها را با گرایش‌های جدید اروپاییان آشنا کرد و از سوی دیگر، شمار کتاب‌های داخلی به زبان‌های گالیسیان، بسکیو و از همه مهم‌تر کاتالان افزایش یافت. بسیاری از نویسندگان کاتالونیایی، هم‌چون جوزف والرودو (Josep W.)، مرسی کامپنی

تا اواخر قرن نوزدهم در کشور اسپانیا، نمونه‌های قابل‌ذکری از ادبیات کودک وجود نداشت و تنها هدف کتاب‌های کودکان و نوجوانان، مسائل اخلاقی و آموزشی بود. البته در این میان می‌توان آثار پدرو کولوما (Coloma padre) و فرنان کابالرو (Fernan Caballero) را مستثنی دانست. نخستین کوشش‌ها برای معرفی قصه‌های اروپایی به جامعه اسپانیا، پس از این دوره طولانی اولیه صورت گرفت.

جولیوس نامبلا (Julius Nombela) در سال ۱۸۷۲-۱۸۷۱، برای نخستین بار، بعضی از آثار آندرسن را ترجمه کرد و خوزه اس ویدما (Jose s.Viedma) در سال ۱۸۷۹، قصه‌های گرین را به اسپانیایی برگرداند. ولی قصه‌های پریولت (Perrault)، به دلیل تأثیر فرانسه بر ادبیات اسپانیا، از یک قرن پیش هم شهرت داشت.

انتشارات کالجا (Calleja)، در سال ۱۸۷۶ تأسیس گردید و تا پایان جنگ‌های داخلی (۱۹۳۹-۱۹۳۶)، به کار خود ادامه داد. فعالیت‌های عمده این مؤسسه انتشاراتی، نشر داستان‌های پریولت، اشمیت (Schmid)، آندرسن، نسبیت (Nesbit)، داستان‌های هزار و یک شب، قصه‌های اسپانیایی باستان، داستان‌هایی از نویسندگان ناشناخته و کتاب‌های ماجراجویی کلاسیک (Defoe, Swift) بود و انتشارات سوپنا (Sopena) نیز فعالیت‌هایی مشابه آن داشت.

در همان سال‌ها، مجله‌هایی هم‌چون استامپا (Estampa) و بلانکوی نگرو (Blancoy Negro)، مختص مخاطبان بزرگسال، صفحاتی را به قصه‌های کودکان اختصاص دادند که تصویرگر معروف، سالوادور بارلولوزی (Salvador Barlolozzi)، به تصویرگری آن‌ها می‌پرداخت. بلانکوی نگرو، جنتی منودا (Gente Menuda) را که ضمیمه‌ای رنگی برای کودکان بود، منتشر کرد که بعدها تبدیل به مجله‌ای مستقل شد.

از سال‌های دهه ۱۹۲۰، کم‌کم قصه‌های واقعی باب شد که شخصیت اصلی آنان کودکان بودند. این قصه‌ها معمولاً در پی اهداف آموزشی نبودند. اکثر این داستان‌ها به زندگی کودکان طبقه متوسط می‌پرداختند: مانند سلیا (Celia) که مجموعه داستانی نوشته النا فورتون (Elena Fortun) است و پس از جنگ، سرمشق نویسندگانی هم‌چون بوریتا کاساس (Casas)

مستثنی دانست. علاقهٔ کودکان به این ژانر، مدت‌ها پس از جنگ بروز کرد و نویسندگان مختلفی هم‌چون سلیا ویناس و (Celia vinas)، پورا وازکوئز (Pura Vazquez) و گلوریا فیورتز (Gloria fuertes) دست به کار تألیف شعر کودکانه شدند. البته هنوز هم تعداد کتاب‌های شعر کودکان، چندان قابل توجه نیست. آرتورو مدینا (Arturo Medina)، آموزگار کالج آموزشی

(Merce Company) و خوان مانوئل گیسبرت (Joan Manuel Gisbert) نیز با به زبان اسپانیایی و با به صورت ترجمه، آثاری منتشر کردند.

در اواخر سال‌های قرن بیست، موضوع ادبیات کودک اسپانیا، نه تنها پرداختن به زندگی روستایی از دیدگاه نوستالژیک در برابر زندگی شهری شد، بلکه مضامین جدیدی که به طور عمده با شناخت محیط زیست، مناطق روستایی و حومه‌شهری و حتی درون‌مایه‌هایی که قبلاً هرگز در کتاب‌های کودکان وجود نداشت، هم‌چون نژادپرستی و بیگانه‌ستیزی، طلاق، فقر، بیماری‌های روانی و غیره وارد ادبیات کودک شد. البته لازم بود که بسیاری از مضامین، نظیر مشکلات کودکان، با شوخ طبعی (hamour) همراه شود تا برای کودکان قابل فهم گردد. اما شوخ طبعی نیز با ارجاع‌هایی به مقوله معاد، مشکل تازه‌ای پدید می‌آورد که پیش از آن مجاز نبود و با ابهام‌زدایی از جادوگران و اژدهایان و آفرینش شخصیت‌های فانتزی جدید، این امر صورت پذیرفت و تأثیر روداری (Rodari)، تالکین و انده (Ende)، در این میان محسوس است. از این رهگذر، سبکی جدید، رئالیسم جادویی، پدیدار گشت که در آثار جی.ام. گیسبرت (J.M. Gisbert) مرسی کنلا (Merce Canela) و پیلا ماتهوس (Pilar Mateos) شاهد آن هستیم.

در اوایل قرن بیستم، با توجه به گرایش‌های رایج در تأثر، برخی نویسندگان نوگرا نیز به کار تألیف آثار کودکان روی آوردند. در این جا باید به رامون دل والی ایکلان (Ramon del valle Inclan) و کتاب «نمایش خنده‌دار بچه‌های رئیس اژدها» (ifantil de la cabeza del dragon) اشاره کرد که ایدهٔ اصلی شکل‌گیری نمایشی بود که بعدها به «اسپرینتو» (Esperpento) معروف شد. هم‌چنین جاسینتو بناونتی (Jacinto Benavente) که با طنز و کنایه‌های اجتماعی‌اش، کتاب «نوه» (The Grandchild) که به اندازهٔ آثار وی برای مخاطبان بزرگسال، بیانگر جزم اندیشی اوست) و «شاهزاده‌ای که همه چیز را از کتاب آموخت» (The Prine whe Learnt Everything from Books) را نوشت. برادران سرافین (serafin) و خواکین آلورز کوینترو (Alvaraz Quintero) کتاب «دندان شاه فارفان» (King farfan's tooth) را با هدف سرگرمی صرف کودکان و با استفاده از لحنی شاد و مفرح نوشتند.

بعدها و در دوران حکومت جمهوری (۱۹۳۶-۱۹۳۱) دولت، آلفاندرو کاسونا (Alejandro Casona) را مسئول انجام مأموریتی کرد که مشابه وظیفهٔ گارسیا لورکا (Garcia Lorca) در نمایش‌های دوره گردی‌اش، به نام «La barraca» بود. در سال‌های دههٔ ۱۹۶۰، در دوره حکومت دیکتاتوری، دولت به شرکت‌های نمایشی کمک مالی می‌کرد. در این جا لازم است از لورو المو (Lauro Olmo)، آلفونسو ساستر (Sastre Alfonso) و کارلوس مونیز (Carlos Muniz) یاد کرد که در نمایش نامه‌های کودکان و نیز آثار بزرگسال خود، به مضامین اجتماعی پرداخته‌اند. در آن ایام، نویسندگان بیشتر با دنیای کودکان ارتباط داشتند و تمایل بیشتری به شرکت کامل کودکان در آثار تألیفی نشان می‌دادند.

پیش از جنگ‌های داخلی، مجموعه‌های فولکلوریک برای کودکان، قصه‌های پریان و گزیده‌هایی از آثار نویسندگان کلاسیک وجود داشت، ولی تا پس از جنگ، هنوز اشعاری شایستهٔ کودکان وجود نداشت.

البته اشعار آلفاندرو کاسونا (Alejandro Casona)، خوزه فینا بلیناگا (Jose Fina Bolinaga) و کارمن کندی (Carmen Conde) را می‌توان

مادرید (۱۹۹۵-۱۹۱۵) و کارمن براوو-ویلاسانته (Bravo - villas ante Carmen)، محقق پرآوازه، چند مجموعهٔ شعر فولکلور و بازی‌های گوناگون نوشته‌اند.

نویسندگان کودک قبل از جنگ داخلی

سالوادور بارتولوزی (۱۸۴۰-۱۸۸۲) (Salvador Bartolozzi)، نویسنده و تصویرگر مجموعه‌های معروف «Pinochoy chapete» و «Pipoy Pipa» است. ابتدا شخصیت‌های اصلی قصه‌ها، قهرمانان و خدمتکاران وفاداری شبیه دون کویزوتی (Don Quixote) و سانچو پانزا (Sancho Panza) بودند.

النا فوتون (۱۸۸۶-۱۹۵۲) (Elena Fotun)، نویسنده نامی مجموعه کتاب‌های سلیا (Celia loque dice, celia novelista) و قصه‌های دیگر است. هم‌چنین چندین نمایش‌نامه تألیفی وی، مختص اجرا برای کودکان است؛ مانند «Monitos» و «La bruja Pmonate» و غیره که در کتاب «Teatro Paraninos» گردآوری شده است.

آثار آنلونیو روبلز (۱۸۹۷-۱۹۸۳) (Anloniorrobles)، با «هشت قصه از دختران و عروسک‌ها» (Eight Stories of Gils and Dolls) آغاز شد که در سال ۱۹۳۲، برای کتاب «عروسک برادر» (Brother Puppety) موفق به اخذ جایزه ملی گشت. وی شخصیت‌های جدیدی آفرید که سرشار از تخیل و طنز هستند و می‌توان او را خالق ادبیات کودک اسپانیا به حساب آورد. کتاب «خانم صلح و ساحره» (Mrs Peace the witch) او، برنده جایزه کمیته آمریکایی - انگلیسی تبار سازمان ملل شد.

نمایش‌نامه‌های آلخاندرو کاسونا (۱۹۶۵-۱۹۰۳) (alejandro Casona) آموزگار و نمایش‌نامه نویس مشهور بزرگسال، ترکیبی از واقعیت و خیال است. چنان‌که در «آقای گربه زیبا» (cat Beautiful Mr) و «به چوپانان بیت اللحم (To Bethlehem, Shepherds) شاهد آن هستیم. او در کتاب «فلوت اکبیری» (Flute The Toad's)، با سبکی ساده و سرگرم‌کننده، حیات تازه‌ای به شعر کودکان بخشیده است. سه نویسنده اخیر، به دلیل مسایل سیاسی تبعید شدند و پس از جنگ داخلی، به کار تألیف ادامه دادند.

از پایان جنگ داخلی (۱۹۳۹) تا زمان حاضر

خوزه ماریا سانچس سیلوا (۱۹۱۱) در سال ۱۹۵۲، کتاب «مارسلینو، نان و شراب» (Marcelino, Bread and wine) را منتشر کرد که به شهرت وی انجامید. این کتاب بارها تجدید چاپ و به زبان‌های مختلف ترجمه و از روی آن فیلم هم ساخته شده است. او در سال ۱۹۶۸، جایزه آندرسن را برای مجموعه آثارش از آن خود کرد.

کارمن کورتز (Carmen Kurtz) نیز برای بزرگسالان می‌نوشت. او در سال ۱۹۶۲، کتاب

«Oscar Cosmonauto» را که برنده جایزه دوم آندرسن شد، انتشار داد و کار نوشتن مجموعه داستان‌های اسکار، از جمله «espia atomico» و «Oscar espeleologo, oscar» را شروع کرد. او هم‌چنین موفق به دریافت جایزه (Española de la Infancia)

CCEI (Comision Calolica) برای چهار اثر زیر شد: سه بار برای مجموعه اسکار و یک بار (۱۹۸۱) برای «ووا» (Veva)؛ داستان دختر کوچکی که هویت خود را کشف می‌کند و علاوه بر آن، جایزه لازاریلو (Lazarillo) را برای کتاب «رنگ آتش» (Colour of fire) دریافت کرده داستان پسرک و اسب اوست.

گلوریا فیورترز، در سال ۱۹۱۸ متولد شد. او پس از موفقیت در شعر بزرگسال، مورد پذیرش کامل کودکان نیز قرار گرفت. سبک ویژه او، بازتابنده گفتار کودکان به صورتی مورد پذیرش کامل کودکان نیز قرار گرفت. سبک ویژه او، بازتابنده گفتار کودکان به صورتی بسیار شاد است. نام او در زمره برندگان جوایز، اشعار کودکان است. از میان آثار وی، می‌توان به اشعار کودکانه (Don Pato Y Don Pito) و «شاهدخت کوچکی که می‌خواست فقیر باشد (The little Princess who wanted to be Poor)»، نمایش - نامه «پری قهوه‌ای، قصه‌هایی شعر گونه (Fairy, Tales in Verse)» (The Cammel) و «سه زن عاقل، یک داستان نمایشی» (theatre story) اشاره کرد.

آنا ماریا ماتوت (۱۹۲۵) (Ana Maria Matute)، در حدود سال ۱۹۵۶، پس از انتشار «کشور تخته سیاه» (Centry of the Blackboard)

در اواخر سال‌های قرن بیست، موضوع ادبیات کودک اسپانیا، نه تنها پرداختن به زندگی روستایی از دیدگاه نوستالژیک در برابر زندگی شهری شد، بلکه مضامین جدیدی که به طور عمده با شناخت محیط زیست، مناطق روستایی و حومه شهری و حتی درون‌مایه‌هایی که قبلاً هرگز در کتاب‌های کودکان وجود نداشت، هم‌چون نژادپرستی و بیگانه‌ستیزی، طلاق، فقر، بیماری‌های روانی و غیره وارد ادبیات کودک شد

(The)، دست به کار تألیف آثار کودکان شد. سایر داستان‌های کوتاه وی عبارتند از: «ملخ سبز» (The Green Grasshopper) و «شاگرد» (طلبه) (The Apprentice). او چندین رمان نیز نوشته است؛ از جمله «تنها یک پای برهنه» (Jast a Bare Foot) و «مسافر قاچاقی الیس» (the Ulises) (The Stowway of) که برنده جایزه لازاریلو شد. او همواره تحت تأثیر دنیای کودکان بوده است و اغلب اوقات، راویان قصه‌های او کودکانند.

لا روالمو (۱۹۹۴-۱۹۲۵) (Lauro olmo)، نمایش‌نامه نویس، با همکاری همسرش، پیلار انسیسو (Pilar Enciso)، در آثاری هم‌چون «موتور کوچکی که سوت نمی‌کشید» (which wouldn't whistle) و «The Little Engine»، «گردهمایی بزرگ» (General Meeting) و «جیب بر کوچک» (The Little Pickpocket) که مخاطبان آن‌ها راسنین

جایزه لازاریو برای «دوست پنهان و ارواح شب» (The Evening Spirits of Edeta)، جایزه CCEL برای «تپه ادتا» (The Hill and Moon) و «داستان یک مرغ» (The Stony of a Hen) است. نام وی در فهرست افتخار IBBY برای کتاب «سرزمین خورشید و ماه» (The Land of the Sun and the Moon) که داستانی تاریخی است، جای دارد. قصه‌های کوتاه برای خردسالان، رمان‌های ماجراجویی یا تاریخی برای کودکان بزرگ‌تر، از جمله آثار اوست.

کتاب «مرد کوچک خاکستری پوش و داستان‌های دیگر» (The Little Man in Grey and other Stories)

فرناندو آلونسو (۱۹۴۱) (Fernando Alonso)، جایزه لازاریو از آن او کرد و نامش را در فهرست کتاب‌های افتخار جایزه آندرسن و IBBY قرار داد. وی هم‌چنین، داستان «فرال و لکل‌ها» (Feral and the Storks)، «مرد فلفلی کوچک» (Litte Paper Man) و چند کتاب دیگر را نوشته است. یکی از ویژگی‌های او، طنز خارق‌العاده‌ای است که شاید برای بزرگ‌ترها گزنده به نظر آید.

آثار فرناندو آلومنا (۱۹۴۳) (Fernando Almena)، سرشار از شوخ طبعی کنایه آمیزی است که انتقاد بزرگسالان را برمی‌انگیزد؛ آثاری هم‌چون داستان تاریخی «-inete and tartesos»

«Pocachicha, Un solo de clar» نمایش‌نامه «قو»ی او نیز در سال ۱۹۹۰، جایزه‌ای دریافت کرد.

خو آئو مانوئل گیسبرت (۱۹۴۹) (Gisbert Jaao Manuel)، برای اولین اثرش، «منظره جادویی» (Fantastic Scenery)، جایزه CCEL و برای «اسرار جزیره توکلند» (Tokland Island The Mystery of) جایزه لازاریو را دریافت کرد. آثار وی ما را به سرزمین عجایب و دنیای رؤیاها می‌کشاند.

نام بسیاری نویسندگان دیگر هم شایسته ذکر است؛ از جمله در قلمرو شعر: مارینا رومرو

(Marina Romero) و کونچا لاگوس (Concha Lagos) و در نثر روایتی: خوآن آنتونیو دی

لایگسایا (Juan Antonio de Laigksia)، کارلوس مورسیانو (Carlos Murciano)، خوآن

فاریاس (Juan Farias)، پیلار مولینا (pilar Molina)، خوآن مونوز (Juan Munoz)، مارتا اسوریو (Marta Osorio) پیلار ماتتوس

(Pilar Mateos)، خوزه آنتونیو دل گانیزو (Jose Antonio del Canizo) کانسیوئلو آرمیخو (Consuelo Armijo)، کارمن وازکیوئز و یگو (vigo- Carmen Vazquez) و خوزه گانتزالتز توریکیس (Gonzalez Torices)

(Jose Cervera). سه نویسنده اخیر، در نمایش‌نامه نویسی با خوآن کرورا (Juan Gasset)، لوئیس ماتیللا (Luis Matila) و آنجلس گاست (Angeles)

(Angeles) نیز همکاری داشته‌اند.

مختلفی تشکیل می‌دهند، به موفقیت‌های بزرگی دست یافت و کتاب اخیر وی، جایزه «Cinilo de la Critica del Uruguay» را اخذ کرد.

آثار مونسرات دل آمو (۱۹۲۷) (Mansenrat Del Amo) نیز جوایز مختلفی را کسب کرده است: جایزه لازاریو برای «نشانه‌های خداوند»

(Traces of God)، جایزه CCEL برای «چیتینا و گربه‌اش» (Chitina and her cat) و جایزه ملی ادبیات کودک برای «گره» (The Knot) سبک

وی جذاب و مناسب کودکان و نوجوانان است. او در پی گرایش به قهرمانان گروهی، رمان‌های ماجراجویی مجموعه «بلاک‌ها» (The Bloks) را که در

مورد یک خانواده است و «کفش‌های چوبی و پرتقال‌ها» (Wooden Shose and Oranges) را که به موضوع مهاجرت مربوط می‌شود، خلق کرد و

در سال ۱۹۷۰ برای نمایش‌نامه «فیستا» (fiesta) جایزه «AETIJ Association of theatre for children and Yougesters»

(انجمن تأثیر کودکان و نوجوانان اسپانیا) را دریافت کرد. جیمی فران (۱۹۲۸) (Jaime Feran)، برای کتاب «Spanish en Colombia»

«Angel» که دومین کتاب از مجموعه انجل (Angel) است، جایزه لازاریو را از آن خود کرد. سهم وی در شعر، شامل اشعاری هم‌چون «ساحل طولانی»

(The Long Beach) و «دفترچه موسیقی» (The Music Notebook)

پس از جنگ‌های داخلی، حکومت دیکتاتوری توجه خاصی به ادبیات کودک نشان داد و مضامین کتاب‌های سفارشی

به طور عمده مضامین داستان‌های تخیلی،

قهرمانی و البته اخلاقی برگرفته از

قصه‌های عامیانه اسپانیا

و ادبیات کلاسیک بود

است. مخاطبان اشعار او، کودکان بالای ۱۲ سال هستند و او این شعرها را با هدف معرفی شاعران بزرگسال به آنان سروده است.

آنجلا ایونسکیو (۱۹۳۷) (Angela Ionescu)، رسالت ادبی خویش را از هنگامی کشف کرد که برای کودکانش قصه می‌گفت. مهم‌ترین اثر وی

که به بسیاری از زبان‌ها ترجمه شده، کتاب «از یک کشور دور» (Country From a Distant) است که جایزه دانسل (Doncel) و لازاریو را دریافت

کرده و در لیست افتخار IBBY هم آمده است. سایر آثارش عبارتند از «کشور چیزهای گم‌شده» (The Country of the Lost things). «جایی که آب

می‌خوابد» (Where the water sleeps) و «همان سنگ» (The same Stone).

(The کانچا لویز نارواز (۱۹۳۹) (Concha Lopez Narvaez)، برنده